

УДК 371.83

НАПРЯМИ ТА ФОРМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ МОЛОДІЖНИМ ГРОМАДСЬКИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ СТУДЕНТІВ

Ївженко Ю. В.

У статті розглядається стан та напрями соціально-педагогічної роботи з молодіжними громадськими організаціями студентів. Проаналізовано діяльність педагогічних працівників щодо вивчення психолого-педагогічних особливостей студентів, планування заходів організації, згуртування колективу та формування соціальної активності студентів.

Визначено напрями та форми соціально-педагогічної допомоги молодіжним організаціям. Узагальнено досвід підготовки лідерів молодіжної громадської організації до проектної діяльності та взаємодії з адміністрацією навчального закладу, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями.

Ключові слова: налагодження взаємодії, лідер організації, проект, соціальна активність, соціально-педагогічна допомога.

В статье рассматривается состояние социальной работы с молодежными общественными организациями студентов. Раскрыта деятельность педагогов в изучении психолого-педагогических особенностей студентов, планировании мероприятий организации, объединении коллектива и формировании социальной активности студентов.

Определены направления и формы социально-педагогической помощи членам организации. Обобщен опыт подготовки лидеров молодежной общественной организации проектной деятельности и взаимодействия с администрацией учебного заведения, органами местного самоуправления и общественными организациями.

Ключевые слова: налаживание взаимодействия, лидер организации, проект, социальная активность, социально-педагогическая помощь.

The article reveals the state and directions of socio-pedagogical work with students' NGOs. It describes educators' work on studying students' psycho-pedagogical characteristics, event planning, team building, and developing students' social activity.

Directions and forms of socio-pedagogical support for youth organizations are defined. The experience of preparing youth organization leaders for project work and interaction with school administration, local authorities and NGOs is generalized.

Key words: establishing interaction, organization leader, project, social activity, socio-pedagogical support.

Постановка проблеми. Молодіжні громадські організації є активними суб'єктами соціально-педагогічної діяльності з учнівською та студентською молоддю. Вони організовують волонтерську діяльність, реалізують проекти з різних напрямів, які впливають на формування соціальної активності молоді. Особливе місце займають молодіжні громадські організації, що створені на базі вищих навчальних закладів та беруть участь у реалізації державних, галузевих, регіональних програм адаптації, соціального становлення та соціальної підтримки студентської молоді [3].

Слід зауважити, що успішність молодіжних громадських організацій у формуванні соціальної активності студентів значною мірою залежить від організаційно-педагогічних методів управління їх діяльністю, що потребує соціально-педагогічної підтримки з боку педагогічного колективу навчального закладу [6].

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У вітчизняній та зарубіжній науці соціально-педагогічна діяльність молодіжних громадських організацій вивчається у таких аспектах: громадські молодіжні організації як суб'єкт і об'єкт соціально-педагогічної діяльності (О. В. Лісовець); соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп (Т. І. Лях); соціально-педагогічний потенціал процесу соціалізації підлітків у діяльності молодіжних організацій (О. Панагушина); сутність і

специфіка соціально-культурної активності керівників громадських молодіжних організацій (В. С. Попов); соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні (Ю. Й. Поліщук); педагогічні умови соціалізації молоді в діяльності молодіжних громадських об'єднань (М. В. Піддубна); соціально-педагогічна діяльність волонтерів зарубіжних неурядових організацій з профілактики девіантної поведінки підлітків (О. В. Мороз) та інші.

Аналізуючи наукові дослідження з означеного питання, нами зроблено висновки щодо важливої участі соціально-педагогічних працівників закладів освіти в організації роботи молодіжних громадських організацій. Так, О. В. Лісовець зазначає, що, саме соціальний педагог у своїй професійній діяльності має приділяти увагу сучасним молодіжним громадським організаціям та забезпечувати високий рівень соціально значущої і суспільно корисної діяльності, з оптимальним поєднанням особистісних і колективних інтересів [5].

Мета статті: визначити напрями та форми соціально-педагогічної допомоги у діяльності молодіжних громадських організацій студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нами проведено дослідження серед педагогічних працівників щодо їх ставлення до діяльності молодіжних громадських організацій, поширеності їх у навчальних закладах, визначення напрямів співпраці з ними. Загалом в опитуванні взяли участь 515 фахівців з виховної роботи навчальних закладів, районних, міських, обласних управлінь освіти з усіх областей України та міст Київ та Севастополь. Найбільша кількість опитаних з Харківської (34), Київської (33), Вінницької (31) областей, найменше з Херсонської (5) та Донецької (5) областей.

За даними нашого соціологічного дослідження, більшість педагогічних працівників позитивно оцінює появу в нашому суспільстві значної кількості молодіжних і дитячих громадських організацій (51 %). Доречно навести дані, де на питання "Що ви вбачаєте у прагненні молоді до створення незалежних організаційних форм свого життя?" – респонденти із важливих потреб молоді визначили: спілкування з однолітками (29 %); необхідність відстоювати свої інтереси (21 %) та зростання самосвідомості, ініціативи і соціальної активності (17 %). Важливим є те, що сучасна молодь бачить перспективу своєї діяльності для інших, але при цьому не завжди мають можливість самореалізації.

Для формування соціальної активності молоді важливими чинниками є освітнє середовище, система суспільних і групових цінностей, участь у заходах молодіжних громадських організацій. Тому у сучасних умовах велике значення має співпраця навчальних закладів з громадськими організаціями, більшість респондентів підтримують таку співпрацю (53 %). У своїх відповідях респонденти зазначали громадські організації, з якими вони співпрацюють: "Національний альянс", "Пласт", "Реєстрове козацтво", "Просвіта", "Товариство Червоного Хреста України" та інші.

Досліджуючи взаємодію органів освіти, навчальних закладів з молодіжними громадськими організаціями, переважна більшість педагогів у відповідях підтвердили, що вони не мають особливих проблем, – 44 %, незначна кількість респондентів визнали деякі проблеми – 28%, а частина респондентів зазначила, що їх робота ще не вимагала контактів з громадськими організаціями, – 12 %.

Як показує дослідження, велике значення для співпраці навчальних закладів з громадськими організаціями мають напрями їх діяльності. З дванадцяти запропонованих напрямів респонденти визначали найбільш пріоритетними: підтримка творчих ініціатив і самореалізації – 19 %; розвиток самоврядування та громадської активності – 13 %; здійснення соціальних проектів – 12 %; сприяння формуванню лідерських якостей – 11 % (рис. 1). Важливим є факт, що учнівська та студентська молодь є членами молодіжних та дитячих громадських організацій, і це підтвердили 58 % опитаних педагогічних працівників. Отримані дані дають можливість визначити інтерес молоді до вирішення існуючих проблем завдяки участі у діяльності молодіжних громадських організацій, які сприяють формуванню соціальної активності молодого покоління.

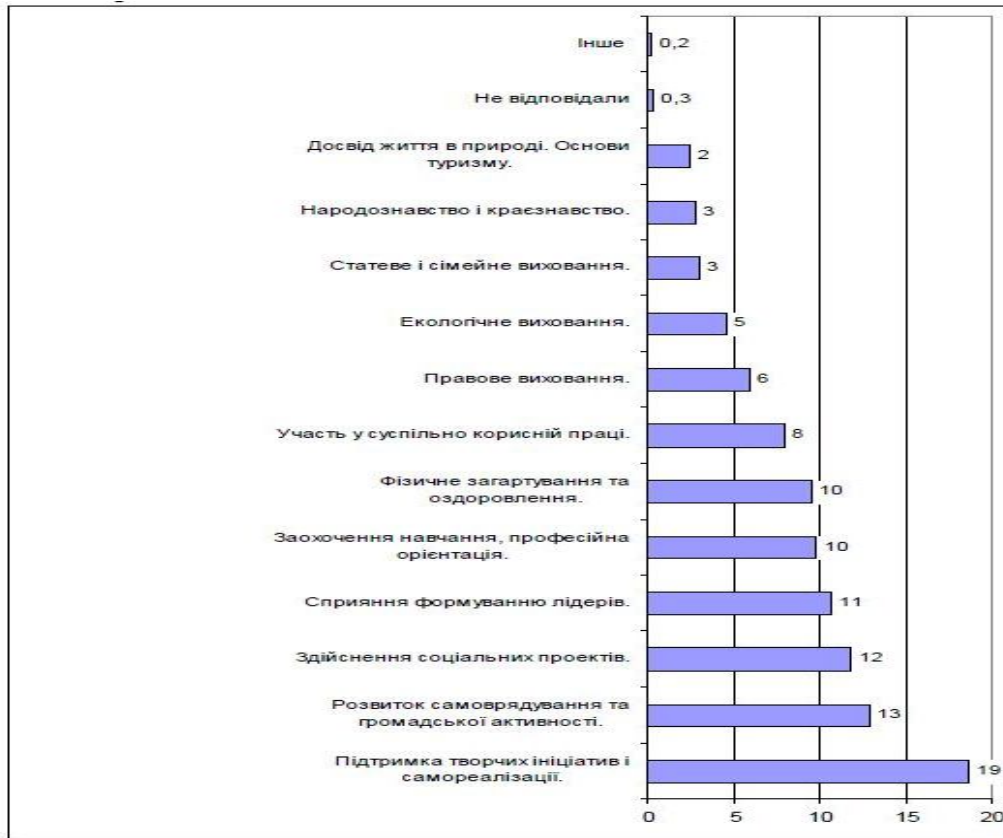

Рис. 1. Розподіл відповідей на питання “Якими, на Ваш погляд, повинні бути основні напрями діяльності молодіжних громадських організацій?”, %

Слід зазначити, що 75 % респондентів позитивно ставляться до діяльності громадських організацій (рис. 2), але лише 14 % опитаних вказують на наявність молодіжних та дитячих громадських організацій у їхніх навчальних закладах.

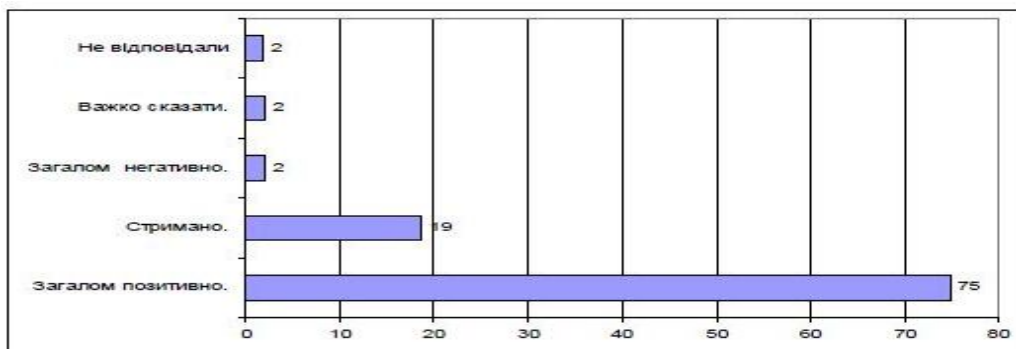

Рис. 2. Розподіл відповідей на питання “Як Ви ставитесь до існування громадських (дитячих, молодіжних) організацій у навчальних закладах?”, %

Відповідно до дослідження молодіжних громадських організацій визначено ключові напрями діяльності: волонтерська робота, громадянське виховання, сприяння розвитку молодіжного підприємництва, туризм, міжнародний обмін, народна творчість тощо. Крім того, у деяких навчальних закладах розробляються плани заходів з молодіжними громадськими організаціями, про що свідчить опитування педагогічних працівників (рис. 3).

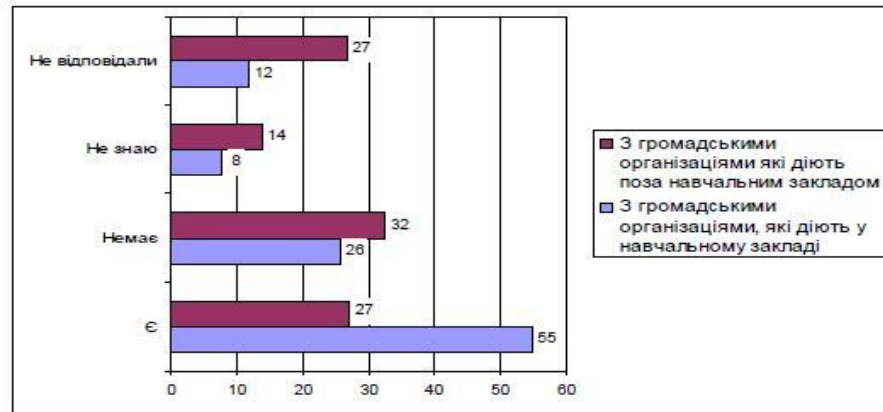

Рис. 3. Результати відповідей на питання “Чи є у Ваших навчальних закладах плани заходів з молодіжними (дитячими) громадськими організаціями?”, %

Згідно з нашим дослідженням, більшість педагогів підтверджують, що створені на базі навчальних закладів молодіжні об'єднання мають надзвичайно важливу роль у самовизначенні, самоствердженні, набутті самостійності серед учнівської та студентської молоді. Реалізація волонтерських, краєзнавчих, екологічних та соціальних проєктів дозволяє залучити широке коло молоді, це сприяє їх успішній соціалізації, а також інтеграції в соціум.

Нами проаналізовано, що у більшості вищих навчальних закладів України відсутні посади соціального-педагога. Тому соціально-педагогічну допомогу молодіжним громадським організаціям, на нашу думку, можуть надавати викладачі, куратори, психологи за такими напрямками: навчання студентів та лідерів організації щодо реалізації проєктів, налагодження партнерських зв'язків з іншими соціальними інститутами, інформування та консультування студентів щодо участі у міських заходах та акціях.

Крім того, вивчення діяльності молодіжної громадської організації “Молодь за вищу освіту”, членами якої є студенти коледжів м. Києва, що проводить позитивно налаштовану соціальну діяльність, а саме: долучає студентів до соціальних заходів, відволікає молодь від негативних впливів, виражає та захищає їх інтереси і права, є інститутом отримання практичного досвіду співпраці в колективі, формує лідерські якості. Члени організації проводять опитування студентів, під час диспутів, дискусій, круглих столів організують обговорення проблем, які хвилюють молодь.

Аналізуючи діяльність даної молодіжної громадської організації, з'ясовано, що у багатьох її представників виникають труднощі у плануванні роботи, створенні проєктів та програм, проведенні волонтерських заходів, налагодженні взаємодії з адміністрацією та викладачами навчального закладу, спостерігається недостатня згуртованість членів організації.

Для досягнення статутних завдань студентського об'єднання, підвищення їх організаторської та управлінської майстерності у реалізації молодіжних ініціатив, розвитку своїх вмінь і навичок нами розроблена програма згідно з якою проводиться:

- вивчення психолого-педагогічних особливостей, ціннісних орієнтацій, інтересів, особистих потреб, мотивації участі у діяльності, рівня сформованості соціальної активності;
- соціально-профілактична робота та корекція соціальної поведінки студентів;
- участь у плануванні та проведенні заходів та проєктів організації;
- згуртованість членів організації як колективу;
- організація змістовного дозвілля;
- організація волонтерської діяльності;
- налагодження партнерських зв'язків з іншими соціальними інститутами.

З метою підготовки студентів до громадської, соціальної діяльності також розроблена та впроваджена педагогічними працівниками програма занять із використанням інтерактивних форм навчання, що ґрунтуються на принципах взаємодії, активності, групового та індивідуального досвіду, зворотного зв'язку [4].

Застосування таких технологій забезпечує особистісно орієнтований підхід, що сприяє активізації процесу взаємодії між студентами та забезпечує ефективну їх підготовку. Програма містить теоретичні та практичні модулі.

Для кожного заняття, які запропоновано провести у формі тренінгів, визначається мета, завдання, враховуються особливості цільових груп. Структура проведення тренінгів передбачає: знайомство, визначення правил та очікувань, використовуються ігри на активізацію уваги та підвищення мотивації учасників. Підбираються відповідні методи роботи з групою, колективом та специфічні форми проведення занять.

В ході першого заняття молодь ознайомлюється з основними положеннями Конституції України, міжнародними документами щодо прав громадян на свободу об'єднань та засади діяльності громадських організацій в Україні, положеннями Закону України "Про об'єднання громадян" та Закону України "Про молодіжні та дитячі громадські організації" щодо статусу та прав зареєстрованих об'єднань громадян, умов членства у громадських організаціях, особливостями діяльності молодіжної громадської організації, виконуються вправи на згуртування колективу. Вивчаються основні принципи їх діяльності: добровільність, фінансування, статутні документи, правові основи легалізації громадських організацій.

На наступних заняттях студенти вивчають історію сучасного молодіжного руху в Україні, основні напрями діяльності всеукраїнських та регіональних молодіжних громадських організацій, можливостями громадськості у формуванні державної молодіжної політики, методикою створення соціальних проєктів та формами благодійної діяльності. Розглядаючи важливість впливу громадських організацій молоді на життя суспільства, студенти здійснюють аналіз діяльності видатних політичних діячів різних епох, складають портрет соціально активної молоді людини, обговорюють мотивацію участі підлітків та молоді у діяльності молодіжних громадських організацій. Виконують вправи на створення ефективної співпраці у колективі, налагодження взаємодії з іншими соціальними інститутами.

Важливим етапом є підготовка членів організації до проєктної діяльності. З цією метою на тренінгах студенти визначають актуальність проєктів, ознайомлюються з їх видами та типами, структурою написання соціальних проєктів (мета та завдання, очікувані результати, цільова група, етапи реалізації, необхідні ресурси, оцінка ефективності проєкту). Вчать проводити семінари, "круглі столи", акції, флешмоби, рекламні акції, дебати, конференції, тренінги, "форум-театр", конструктивно вирішувати конфлікти "медіація", аналіз проблемних ситуацій кейс-стаді (case-study) та ін.

Під час практичного заняття студенти об'єднуються в ініціативні групи та беруть участь у створенні або реалізації проєктів, вчать проводити анкетування (опитування) серед студентів з визначення наявних проблем та можливих форм роботи. Студенти залучаються до участі у міських заходах, тематичних семінарах, дискусіях, рольових та ділових іграх, виставках-презентаціях, конкурсах проєктів, круглих столах. Дослідження показало, що практичні заняття допомагають студентам глибше зрозуміти зміст громадської діяльності, відпрацювати необхідні навички і вміння, отримати досвід реалізації проєктів, підготувати нових лідерів громадської організації.

Важливою формою соціально-педагогічної допомоги молодіжним громадським організаціям є підготовка та участь у виїзних навчально-організаційних зборах, таких як збір-похід "Козацькими шляхами", "Перехрестя" та інше. З метою підготовки заходів створюється робоча група, яка вирішує організаційно-побутові питання участі у зборі, розподіляються доручення між учасниками, залучаються фахівці до заходу.

Однією з форм роботи зі студентами є дискусія, що передбачає широке публічне обговорення будь-яких важливих питань. Вона є засобом розширення кругозору, дає можливість вислухати позицію інших та висловити свою, а також сприяє розвитку критичного мислення студентів, вирішенню конфліктних ситуацій, виробленню та обговоренню варіантів рішень. Для успішного проведення дискусії ініціативною групою обирається тема, розробляється план, складається перелік запитань, готується роздатковий матеріал, який заздалегідь вивчають студенти. Крім того, спільно прийняті правила ведення дискусії допомагають створити у колективі атмосферу довіри та взаємоповаги.

Використовується ефективна форма роботи – конкурс, під час якого студенти презентують свої організаторські здібності, творчий підхід до вирішення проблем. В аспекті соціально-спрямованої діяльності за результатами конкурсів визначаються кращі представники організації, які мають хороші комунікативні здібності, досягли успіху у громадській діяльності, здійснили власні проекти та залучили до їх виконання партнерів. Таким чином, для членів молодіжної громадської організації започатковано конкурс “Молодіжний лідер сьогодні”, до якого учасники готують портфоліо з описом своєї громадської діяльності. Під час заходу виконуються домашні та конкурсні завдання, що демонструють компетентність лідера.

Цікавою формою навчання є проведення рольової гри, метою якої є зміна ставлення студентів до конкретної життєвої ситуації. Для проведення рольової гри визначається проблема або ситуація, яку учасники мають її “розіграти у ролях”, що допомагає студентам відпрацювати правильні дії у разі проблемної ситуації та знаходити альтернативні можливості до їх вирішення. Під час проведення гри студенти отримують конкретні навички поведінки, наприклад, вирішення конфліктних ситуацій, волонтерська робота з інвалідами, переселенцями та інше.

Слід зазначити, що практична діяльність молодіжної громадської організації має вагомим значення для формування соціальної активності молоді. За відгукami студентів, участь у проектах, соціальних акціях дала можливість проявити організаторські якості багатьом з них.

Висновки. Проблема становлення молодого покоління є одним із пріоритетних напрямів соціальної політики держави. Мова йде про те, що молода людина, яка є членом громадської організації, не лише засвоює існуючий суспільний досвід, а й набуває вміння вирішувати власні проблеми та адаптуватися до соціального середовища й отримує можливість позитивно впливати на його розвиток. Виходячи з вищезазначеного, нами зроблено висновки щодо доцільності удосконалення підготовки лідерів студентської організації, створення проектів, налагодження взаємодії молодіжного об'єднання з адміністрацією навчального закладу, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями. Під час організації та проведення соціальних проектів для дітей та молоді рекомендується використовувати різноманітні форми роботи, а саме: круглі столи, диспути, краєзнавчі екскурсії, а також виїзні навчальні збори молодіжних громадських організацій, семінари лідерів тощо. Ефективна діяльність членів організації вплинула на покращення соціального середовища навчального закладу.

На нашу думку, доцільно продовжити вивчення напрямів соціально-педагогічної допомоги молодіжним громадським організаціям, яка повинна полягати у створенні середовища для індивідуального та колективного соціального виховання, формування соціальної активності студентів.

Література

1. Положення “Про психологічну службу системи освіти України”, затверджене Наказом МОН № 127 від 03.05.1999.
2. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола ; заг. ред. А. Й. Капської. – К., 2002. – 164 с.
3. Асиркіна Г. П. Соціально-педагогічна адаптація студентів : навч.-метод. посіб. / Г. П. Асиркіна, І. М. Мельникова, О. Ю. Удалова та ін. ; за заг. ред. О. А. Удалової, Г. В. Буянової. – К., 2015. – 246 с.
4. Кадемія М. Ю. Використання інтерактивних технологій навчання / М. Ю. Кадемія // Теорія і практика управління соціальними системами : науково-практичний журнал. – 2013. – № 3. – С. 125–135.
5. Лісовець О. В. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими та молодіжними організаціями : автореф. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.05 / Лісовець О. В. – К., 2008. – 25 с.
6. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, Т. Г. Веретенко ; за ред. О. В. Безпалько. – К. : Академвидав, 2014. – 312 с.